

11.5.2020

Eduskunnan Talousvaliokunta

HE 67/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ravitsemisyriyten uudelleentyöllistämisen tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä

Koronakriisin myötä yritysten myynti on voinut vähentyä pahimmillaan jopa 70-100 prosentilla. Tämä puolestaan uhkaa merkittävästi yritysten maksukykyä sekä toimintaedellytyksiä jatkossa ja voi johtaa pahimmillaan irtisanomisaaltoon.

YLEISESTI

Esityksessä ehdotetaan ravintoloille noin 130 miljoonan euron tukipakettia. Osa tuesta kohdistuisi työntekijöiden uudelleentyöllistämiseen ja osa tuesta korvaisi tappiot, jotka ovat aiheutuneet ravintoloille toiminnan lakisääteisestä rajoittamisesta koronaepidemian vuoksi.

PAM pitää esityksessä hyvänä kiinteiden kulujen maksamiseen tarkoitetun hyvityksen perustamista yritysten aiempaan liikevaihtoon kiinteiden kulujen sijaan, koska tämä yksinkertaistaa ja nopeuttaa tuen maksamista merkittävästi. Lisäksi myönteistä on, että tukea vastaanottavien ravintoloiden osinkojen maksua rajoitetaan kuluvalle tilikaudella. Tämä rajoitus auttaa kohdistamaan tuen sitä todellisuudessa tarvitseville yrityksille.

PAM pitää hyvänä myös sitä, että yritykselle perusteettomasti suoritettu tuki tai hyvitys on mahdollista periä takaisin.

Esitykseen liittyy kuitenkin myös joitakin ongelmia, joista PAM lausuu seuraavassa.

TUEN MÄÄRÄ

Tuki nostettava 350 miljoonaan euroon

PAM ja Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry ovat esittäneet jo aiemmin 350 miljoonan euron tukea perustuen ravintola-alalle aiheutuviin tosiasiallisiin menetyksiin, joihin nähden hallituksen esityksen tuki on liian pieni. PAM:n näkemyksen mukaan hallituksen tulisi jo nyt osoittaa toimialalle riittävä tuki.

PAM:n näkemys on, että ravintola-alalle maksattavat tuet suhteutettaisiin paremmin toimialan todelliseen myyntiin ja todellisiin kustannuksiin. Esimerkiksi Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on arvioinut ravintoloiden myynnin olleen huhti-toukokuussa 2019 noin miljardi euroa.

Leikkurit vaarantavat toimialan toipumisen

PAM katsoo, että hallituksen esityksessä uudelleentyöllistymisen tuelle sekä toiminnan rajoitusten hyvityksille asetetut enimmäismäärät sekä hyvitysosuuden leikkauspiste vaarantavat tavoitteen ravintola-

11.5.2020

alan nopeasta toipumisesta. Toimialan suuret yritykset toimivat merkittävinä työllistäjinä, eivätkä uudet toimijat kykenisi nykyisessä tilanteessa täyttämään niiden mahdollisten konkurssien jättämää aukkoa.

MYYNIN LASKUN PERUSTEELLA MAKSETTAVA KORVAUS

Lakiesityksessä otettava huomioon myynnin laskun perusteella maksettavan korvauksen aiheuttama kannusteongelma

Hallitus esittää yrityksille myynnin laskun perusteella maksettavaa korvausta. PAMin näkemyksen mukaan myynnin laskuun perustuva hyvitys ravintoloiden toiminnalle asetetun rajoituksen voimassaoloajalta voi joissain tapauksissa luoda koronakriisin aikana toimintaansa jatkaneille yrityksille kannusteen lopettaa tuotteiden ulosmyynti ja lomauttaa koko henkilöstönsä, jos ulosmyynti on riittänyt kattamaan vain osan kiinteistä kuluista sopeuttamiskelpoisten kulujen ohella.

Mikäli hallituksen ravintolatoiminnalle asettamat rajoitukset ja siten myös korvausten perusteet poistuvat odotetusti kesäkuun 2020 alussa, yrityksille jää kuitenkin todellisuudessa vain vähän aikaa tällaiseen keinotteluun eikä kannusteongelmasta muodostu merkittävää.

Korvauksen perusteena toimivaa ajankohtaa muutettava

Korvauksen perusteena olevaksi ajankohdaksi on valittava lähtökohtaisesti huhti-toukokuu 2019 ja tämän jälkeen perustetuilla yrityksillä se on määriteltävä tapauskohtaisesti.

UUELLEENTYÖLLISTÄMISTUKI

Tuen edellytyksenä oltava työsuhteiden jatkuminen

PAM painottaa, että yrityksille maksettava uudelleentyöllistämistuki tulisi sitoa työsuhteen jatkamiseen, koska muussa tapauksessa on vaarana, että uudelleentyöllistämistuen saaneet yritykset irtisanovat työntekijöitä myöhemmin (esim. parin kuukauden päästä tuen myöntämisestä) tai pyrkivät rekrytoimaan työntekijöitä vain lyhyisiin määräaikaisiin työsuhteisiin tuen keston ajaksi.

Tarvittaessa tukea on jatkettava kolmen kuukauden jakson jälkeenkin sekä rajoitusten jatkuessa ohjattava yrityksiä lomautuksiin pysyvien irtisanomisten sijaan.

Uudelleentyöllistämistuen perusteena olevaa palkanmaksuvaatimusta nostettava

Esityksen mukaan yritysten on mahdollista hakea uudelleentyöllistämistukea työntekijäkohtaisesti, jos työntekijän palkkakertymä on ollut kolmen kuukauden aikana vähintään 2 500 euroa. Tällöin yritykselle maksettaisiin työntekijäkohtaisesti 1 000 euron kiinteä tuki.

PAMin näkemyksen mukaan esityksen alhainen palkanmaksuvaatimus saattaa aiheuttaa kannusteongelman, sillä joissain tapauksissa yrityksille saattaisi syntyä kannuste jatkaa työntekijöiden lomautuksia sekä tehdä mahdollisesti päätyneiden työsuhteiden tilalle tehtävät rekrytoinnit osa-aikaisina, koska tuki kattaisi tällöin suuremman osan kyseisen työntekijän palkkakustannuksista.

11.5.2020

Tuen enimmäismäärän perusteena toimivan työntekijöiden keskipalkan vastattava todellisuutta

Esityksessä tuen kattomäärää rajoittavan työntekijöiden aiemman lukumäärän laskentatavaksi esitetään yritysten kuukausittaista palkkakertymää jaettuna 2 500 euron summalla. Tämän summan on arvioitu olevan toimialan keskimääräinen kuukausipalkka.

PAMin näkemys on, että laskentaperusteeksi valittua lukua tulee muuttaa vastaamaan todellisuutta, koska esityksessä laskentaperusteeksi valittu luku näyttää perustuvan ainoastaan kokoaikaisten palkansaajien ansiot huomioiviin palkkatilastoihin. Laskennan perusteena käytetyt palkkasummat eivät siis kaikilta osin vastaa todellisuutta, sillä vaikka ravintola-alan työntekijöiden palkkaa kasvattavat usein ilta- ja yötyöt, useimpien työntekijöiden tuntimäärä on enintään 30 tuntia viikossa ja palkka perustuu vain tehtyihin työtunteihin. Nämä käytänteet laskevat osaltaan työntekijöiden todellisia palkkoja.

PAM korostaa, että ravintola-alan työntekijöistä merkittävä osuus on osa-aikaisia, ja osa-aikaisten työntekijöiden sekä kuukausipalkat että tuntikohtaiset palkat jäävät tyypillisesti kokoaikaisten työntekijöitä pienemmiksi. Tästä syystä toimialan todellinen keskipalkka on merkittävästi pienempi kuin mitä esityksessä on arvioitu. Näin esitetyn summan avulla arvioitu työntekijöiden lukumäärä uhkaa jäädä huomattavasti todellista alhaisemmaksi, jolloin myös uudelleentyöllistämisen tuen euromääräinen katto jää tarvittua ja tarkoitettua pienemmäksi.

Tuen enimmäismäärässä huomioitava myös yritysten käyttämä vuokratyövoima

Merkittävä osa toimialan työstä tehdään vuokratyönä, joka ei näy yrityksen palkkakustannuksissa. Jotta yritykset voivat saada uudelleentyöllistämiseen riittävän tuen, tulee sen enimmäismäärässä huomioida myös yritysten aiemmin käyttämä vuokratyövoima.

SOVELTAMISALAN LAAJENTAMINEN***Soveltamisalan laajennettava henkilöstöravintoloihin***

Henkilöstöravintolat työllistävät paljon kokoaikaisten työntekijöitä, mutta nyt ne ovat rajattu hallituksen esityksen ulkopuolelle. Henkilöstöravintoloiden myynti on kuitenkin kärsinyt koronakriisin aikana merkittävästi muun muassa niiden asiakkaiden etätöiden ja lomautusten vuoksi.

Vaikka henkilöstöravintoloiden toimintaa ei ole vastaavalla tavalla hallituksen ja eduskunnan toimesta rajoitettu, ovat niiden tosiasialliset toimintaedellytykset kuitenkin heikentyneet epidemian aikana merkittävästi. PAMin näkemyksen mukaan henkilöstöravintolat tulisi sisällyttää uudelleentyöllistämisen tuen piiriin, vaikka hyvityksenluontoiselle kiinteiden kulujen korvaukselle ei olisikaan perusteita.

HUOMIOITAVAT TOIMIALAN ERITYISPIIRTEET***Toimialan sesonkiluonteisuus ja erikoistuneisuus haasteena***

Ravintola-alalla työskentelee paljon osa-aikaisia työntekijöitä sekä vuokratyöntekijöitä, koska palvelujen kysyntä vaihtelee sesonkien mukaan. Lisäksi toimialalle on tyypillistä, että asiakaskäynnit ja myynti painottuvat perjantaihin ja viikonloppuihin. Ravintola-alan sesonkiluonteisuus näkyy myös siinä, että joulun

11.5.2020

ja uudenvuoden jälkeen monien ravintoloiden myynti saattaa olla hyvinkin pientä. Tästä syystä ravintolakohtainen myynti saattaa loppuvuodesta, alkuvuodesta ja kesäkaudella vaihdella merkittävästi.

Uudelleentyöllistämiseen liittyvän tuen kustannusvaikutukseksi arvioidaan esityksessä noin 40 miljoonaa euroa. Arvio on laskettu siltä pohjalta, että yritykset työllistäisivät sulun päättymistä seuraavien kolmen kuukauden aikana ennen poikkeusolojen alkua työskennelleiden kokoaikaiseksi muunnettujen henkilöiden määrää vastaavan määrän.

PAM korostaa, että toimialan sesonkiluonteisuuden vuoksi työntekijämäärien vertaaminen ennen poikkeusolojen alkua olleeseen tilanteeseen ei ole mielekäästä, sillä maaliskuun 2020 lopulla esimerkiksi rannikko-, saaristo- ja järviolueilla toimivien ravintoloiden kesäsesonki ei ollut vielä alkanut.

Lisäksi ravintola-alalle on tyyppillistä ravintoloiden erikoistuneisuus, joka näkyy muun muassa ravintoloiden raaka-aine-, annos- ja anniskeluvalikoimissa sekä aukioloajoissa. Erikoistuneisuuden lisäksi vain tiettyihin sesonkiaikoihin toimivilla ravintoloilla saattaa olla merkittävä rooli aluetalouden näkökulmasta alueellisenä ja paikallisena työnantajana ja elinvoimaisuuden edistäjänä. Tästä syystä toimialan yritysten toiminnan yleistäminen ei anna luotettavaa kuvaa yksittäisten yritysten ja yksittäisissä segmenteissä toimivien ravintoloiden toiminnasta (ml. työllistäminen).

Koronakriisi on iskenyt etenkin alkoholijuomia myyviin ravintoloihin (mm. viinibaarit), koska näillä ravintoloilla ei ole mahdollisuuksia korvata kriisin aiheuttamia taloudellisia menetyksiä esimerkiksi tuotteiden ulosmyynnillä: alkoholilain mukaan tuotteiden ulosmyynti on anniskeluravintoloista mahdollista, mutta anniskeluravintolat saavat myydä olutta, siideriä sekä muita korkeintaan 5,5-prosenttisia alkoholijuomia klo 9-21 välisenä aikana. Myyntiin tarvitaan erillinen maksullinen lupa.

Takaisinottovelvollisuus ja toimialan sesonkiluonteisuus

Työmarkkinajärjestöjen työllisyyspaketissa (18.3.2020) sovittiin takaisinottovelvollisuuden pidentämisestä. Työllisyyspaketissa työnantajan takaisinottovelvollisuus pidennettiin neljästä kuukaudesta yhdeksään kuukauteen, jos työntekijä on irtisanottu tähän samassa yhteydessä tehtävien määräaikaisten työläinsäädännön muutosten aikana.

Pidempi takaisinottovelvollisuusaika koskee kaikkia lain voimassaolon aikana irtisanottuja työntekijöitä riippumatta työntekijän työsuhteen kestosta. Työllisyyspaketin mukaan työehtosopimuksilla voidaan sopia lyhyemmästä takaisinottovelvollisuudesta ja niitä voivat noudattaa myös järjestäytymättömät työnantajat, jotka noudattavat työehtosopimusta yleissitovuuden perusteella.

PAM haluaa korostaa, että ravintola-alalla takaisinottovelvollisuuden pidentäminen ei kaikissa tapauksissa paranna toimialalla työskentelevien työntekijöiden asemaa toimialan sesonkiluonteisuuden vuoksi. Esimerkiksi osa Järvi-Suomen sekä rannikko- ja saaristoalueiden yrityksistä saa pääosan liikevaihdostaan kesäkaudella. Täten kevään 2020 koronakriisin aikana menetettyä myyntiä ja työpaikkoja on mahdotonta paikata loppuvuoden 2020 aikana, koska yritysten seuraava sesonki on vasta kesällä 2021. Tällöin irtisanottujen takaisinottovelvollisuus ei ole enää voimassa. Lisäksi tässä vaiheessa on mahdotonta arvioida, miten ulkomaisten matkailijoiden kysyntä kehittyy tulevaisuudessa ja palautuuko se esimerkiksi koronakriisiä edeltävälle tasolle.

11.5.2020

Osa-aikatyö yleisempää kuin muilla palvelualoilla

Vakituisten työsuhteiden määrä vaihtelee palvelualoittain. Esimerkiksi vähittäiskaupan ja kiinteistöpalvelualan työntekijöistä noin 80 prosenttia työskentelee vakituksessa työsuhteessa. Sen sijaan esimerkiksi hotelli- ja ravintola-alla vain reilu 50 prosenttia työntekijöistä tekee työtä vakituksessa työsuhteessa. Merkillä pantavaa on, että palvelualoihin yleisesti verrattuna ravintola-alalla osa-aikaisuuden tarve tulee yleensä työnantajan puolelta, ei työntekijän. Lisäksi toimialalla osa-aikaisuus johtaa harvoin kokoaikaiseen työsuhteeseen.

Työntekijöiden uudelleentyöllistämistuessa tulisikin ottaa huomioon ravintola-alan työllistämiseen liittyvät erityispiirteet. Toisin kuin muilla palvelualoilla, suurin osa työntekijöistä saattaa olla osa-aikaisessa työsuhteessa. Pahimmillaan yrityksen työntekijöistä vain viidennes (20 %) saattaa olla vakituksessa työsuhteessa. Tämä vaikuttaa olennaisesti yrityksen työntekijöiden määrään. Vuonna 2018 julkaistun tutkimuksen mukaan hotelli- ja ravintola-alalla osa-aikaisten työntekijöiden osuus oli keskimäärin 44 prosenttia. Suurin osa toimialan työntekijöistä tekee vastentahtoisesti osa-aikatyötä.

Vuonna 2018 julkaistun tutkimuksen mukaan taloudelliset syyt ovat keskeisin syy hotelli- ja ravintola-alalla osa-aikaisten palkkaamiseen. Saattaa siis olla, että koronakriisin jälkeen yhä useampi ravintola-alan työntekijä on osa-aikainen. Tämä puolestaan saattaa kasvattaa sosiaaliturvan tarvetta sekä pahentaa toimialan kohtaanto-ongelmaa.

Lomautusten sijaan vaarana työntekijöiden irtisanominen

Maaliskuussa 2020 tehdyssä työllisyyspaketissa sovittiin myös lakimuutoksista, joilla nopeutettiin yritysten mahdollisuutta lomauttaa työntekijänsä koronakriisistä aiheutuneiden taloudellisten menetysten vuoksi. Muutoksen tarkoituksena oli pienentää yritysten työvoimakustannuksia lomauttamiseen kuluvalta ajalta.

PAMin jäsenneuvontaa tulneiden kyselyiden perusteella näyttää kuitenkin siltä, että osa palvelualojen työnantajista harkitsee jo nyt lomautettujen työntekijöiden irtisanomista. PAM toivoo, että ravintoloiden tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä koskeva tukipaketti lisäisi yrittäjien uskoa toimialan toipumiseen ja vähentäisi työntekijöiden irtisanomisia.

Helsingissä 11.5.2020

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:
Olli Toivanen
ekonomisti

PAM Keskustoimisto
Siltasaarenkatu 18 A
00530 Helsinki
PL 54, 00531 Helsinki

Jäsenyys ja liittyminen
030 100 600
Työttömyysturva
020 690 211

Jäsenten työsuhteasiat
030 100 620
Vaihe
020 774 002

www.pam.fi

Palvelualojen ammattiliitto
Servicefacket

LAUSUNTO

6 (5)

11.5.2020

puh. 045 2043 445
olli.toivanen@pam.fi

Katri Jakosuo
elinkeinopoliittinen asiantuntija
puh. 044 750 4529
katri.jakosuo@pam.fi

PAM Keskustoimisto
Siltasaarenkatu 18 A
00530 Helsinki
PL 54, 00531 Helsinki

Jäsenyys ja liittyminen
030 100 600
Työttömyysturva
020 690 211

Jäsenten työsuhteasiat
030 100 620
Vaihde
020 774 002

www.pam.fi